

ชวนมานั่งเล่นที่
ห้องสามชุก

ความสุข นอกขอบด้าว

ตัวตนคนสามชุก

สามชุก ตลาดร้อยปี

ชวนมานั่งเล่นที่ห้องสามชุก ความสุขนอกขวดแก้ว

โดยโครงการติดตามประเมินผลภาพรวมแผนงานทุนอุปถัมภ์เชิงรุกฯ

“ปริมาณเลือดดีในแอลกอฮอล์ของคุณมากไปแล้วนะครับ ต้องเพิ่มปริมาณแอลกอฮอล์ด่วน” นี่เป็นคำเตือนจากหนุ่มเมืองใหญ่คนหนึ่งที่ใช้เตือนเพื่อนหนุ่มด้วยกัน เป็นที่รู้กัลยาณูไม่ว่า เร็วๆ นี้ไม่คืนได้ก็คืนหนึ่งถึงวาระต้องยกย้ายความสุขที่บรรจุกายในขวดแก้ว มากรอกาย กล่อมใจกันอีกครั้ง อย่างที่หนุ่มสาวในเมืองใหญ่หลายคนรับรู้ --ในยามทุกข์ เหล้าเป็นหมกมายากที่หักเหความสนใจให้ไม่ตระหนักในทุกข์ ในยามสุข เหล้าเป็นเวทมนตร์สำคัญของงานฉลอง

งานเลี้ยงที่ไร่เหล้า

ปีนี้... หลายคนเลือกจะไปฉลองส่งท้ายปีเก่าที่ตลาดสามชุก จ.สุพรรณบุรี ตลาดที่ประกาศว่าจะไม่มีเหล้าเป็นส่วนหนึ่งของงานฉลอง

แรกก้าวสู่ตลาด สามชุกต้อนรับฉันด้วยความสับสนอลหม่าน ตลาดห้องแถวไม้โบราณแห่งนี้กว้างขวางมาก เพราะเคยรุ่งเรืองในฐานะศูนย์กลางการค้าของกลุ่มแม่น้ำท่าจีนมาหลายสิบปี ตลาดสามชุกแบ่งออกเป็น ๖ ซอยย่อย ผู้คนที่ล่องไหลมาเที่ยวทำหัตถ์ระยะทางจากหัวซอยไปท้ายซอยในวันนี้ ดูยาวไกลคล้ายไม่มีวันไปถึง รู้สึกราวกับประสบความสำเร็จยิ่งใหญ่ เมื่อฝ่าผู้คนมานั่งพักที่ร้านเล็กๆ ร้านหนึ่งได้สำเร็จ

ร้านนี้เงียบสงบ ฝาผนังไม้เก่าๆ ประดับภาพวาดสีน้ำมันไว้เต็มพื้นที่ จิตรกรหนุ่มใหญ่ ทำทางสุขุมไว้ผอมยาวเปิดหน้าผาก ดูคล้ายชายชาวแมนจูเรียในหนังจีน กำลังค่อยๆ แต้มสีลงในเฟรมผ้าใบ แต่งเติมภาพหญิงสาวในชุดสไบเฉียงให้หวานซึ่งยิ่งขึ้น แต่เมื่อจิตรกรห้องแถวไม่เห็นคนแปลกหน้าเหน็ดเหนื่อยหลงเข้ามา เขาก็หอบหนังสือรวบรวมผลงานศิลปะออกมาให้ดู แล้วซังกาแฟเลี้ยงอย่างมีน้ำใจ

“ถ้าไม่มีเหล้า บทกวีดีๆ อย่างบทกวีของหลี่ไป๋ มันก็เกิดไม่ได้ใช่ไหม” จิตรกรสามชุกกล่าวเมื่อเราคุยกันเรื่องเหล้า โอ้โฮ! ท่านเล่นยกกวีขึ้นเพมาเป็นกรณีศึกษาอย่างนี้แล้วข้าพเจ้าจะตอบว่าอย่างไรดีเล่า...

“แต่เราก็รู้ว่ามันเป็นโทษ เลิกก็เลิกได้ อย่างนักเขียน นักแต่งเพลงใหญ่ๆ บางคนไม่ดื่มเหล้าเขาก็แต่งกวีได้ แต่งได้ดีด้วย” จิตรกรสามชุกกล่าวต่อ หลังจากคุยกันพักใหญ่ๆ จนหายเหนื่อยฉันก็ลากลับพร้อมรอยยิ้ม การได้ค้นพบร้านขายภาพ-แกลอรีศิลปะเล็กๆ ท่ามกลางตลาดที่เต็มไปด้วยของกินนับเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีในการทำควมรู้จักตลาด ...ออกมาจากร้าน ฉันแอบบทกวีที่แอบจดมาจากข้างฝาร้านมาชื่นชมดูอีกครั้ง - ผลงานของจิตรกรห้องแถวไม้แห่งนี้เอง

ชีวิต เปรียบเหมือนกระดาษขาวแผ่นหนึ่ง

ต้องใช้สีสันทิ้งดงามแต่งแต้ม

ต้องใช้มือที่อ่อนโยน บรรจุกวีชีวิตจิตใจที่คึกคักกระปรี้กระเปร่าเข้าไป

หากไม่มีหินโลโครก ก็ไม่เกิดลูกคลื่นอันงดงาม
หากไม่มีหนทางชีวิตอันขรุขระ ชีวิตก็ไร้รสชาติ
หากไม่มีการต่อสู้ที่ทรหดอดทน ชีวิตก็ไม่รุ่งโรจน์

ฉันชอบกว๊านนี้ แม้ไม่รู้ว่าตอนที่เขียนบทกว๊านนี้เขามีสถิติสัมพัชญะครบถ้วนดีหรือเปล่านั้น...

อร่อยดี ที่สามชุก

ออกจากร้านขายภาพแล้ว ฉันแวะเข้าร้านขายเสื้อผ้า เด็กน้อยเจ้าเนื้อ แก้มยุ้ย ตาหวาน ลูกชายเจ้าของร้านเสื้อผ้า คอยวนไปเวียนมาตรงถาดขนมจีบ ๓ ถาดใหญ่ที่ผู้เป็นแม่เตรียมไว้เลี้ยงนักท่องเที่ยว วันส่งท้ายปีวันนี้ ที่ตลาดจะมีงานใหญ่คืองาน “อร่อยดีที่สามชุก ครั้งที่ ๘ กินฟรีทั้งตลาด ปราศจากแอลกอฮอล์” ให้นักท่องเที่ยวกินอาหารฟรีได้ทั้งตลาด แต่งานนี้ก็มักติดาเล็ก ๆ อยู่ว่า นักท่องเที่ยวที่อยากร่วมสนุกกินอาหารไม่อั้นได้ทั้งตลาด ต้องซื้อ ซาม แก้ว ซ้อน และตะเกียบที่ตลาดจัดทำขึ้นมาเป็นพิเศษ รวมทั้งหมดชุดละ ๖๐ บาทเป็นอุปกรณ์ในการกิน นาทีทองนี้จะเริ่มตอน ๕ โมงเย็นและต่อเนื่องไปถึงตอนค่ำจนกว่าอาหารจะหมด

ใกล้ไ่วลงาน คนสามชุก เจ้าภาพงานดูสนุกสนานและตื่นเต้น แม่ค้าร้านโน้นตะโกนถามแม่ค้าร้านนี้ว่าจะเลี้ยงอะไร (การถามกันไว้ก่อนมีประโยชน์คือ ถ้ารู้ว่าร้านไหนมีของแพงๆ อย่างกระเพาะปลา จะได้วิ่งไปกินก่อน) ทั้งนักท่องเที่ยวและพ่อค้าแม่ค้าต่างก็รอคอยให้ถึงเวลาเร็วๆ โดยเฉพาะลูกชายเจ้าของร้านเสื้อผ้าถือซามรอเตรียมตัวเต็มที่ ฉันถามว่า “ที่นี่อะไรอร่อยบอกพี่หน่อยได้ไหม?” เจ้าตัวอ้วนป้อมบอกว่า “ทุกอย่าง” แล้วก็วิ่งปร้อออกไป

๕ โมง แดดร่ม ลมเย็น นักท่องเที่ยวไม่เบียดเสียดเท่าตอนกลางวัน ร้านค้าทุกร้านที่เรียงรายตลอด ๖ ซอย ทั้งร้านที่ขายอาหารอยู่แล้วและร้านที่ไม่ได้ขายอาหารต่างนำของกินมาตั้งหน้าร้าน บางร้านเอาคาราโอเกะออกมาร้องหน้าร้านแล้วชวนนักท่องเที่ยวให้มาร้องด้วยกัน เด็กเล็กๆวิ่งไปร้านโน้นร้านนี้ สนุกสนานเต็มที่ เด็กวัยรุ่นบางคนขอไม่อยู่ร้านของพ่อแม่ แต่มารวมตัวตั้งโต๊ะเฮฮาเร้าเริงกับเพื่อน อาม่า อากงอ้อมอ้อมตักอาหารใส่ซามให้นักท่องเที่ยวพร้อมแนะนำอาหารอย่างมีความสุข (ตัวฉันเองต้องหยุดที่โต๊ะกะลोजี้หน้าร้านถ่ายรูปศิลปะธรรมชาติอยู่นาน เพราะพลาดไปถามอาม่าว่ากะลोजี้ร้อนๆ เหนียวนุ่มหอมงาขาวนี้เขาทำกันอย่างไร อาม่าอธิบายนานมาก จนฉันกินกะลोजี้แค่อย่างเดียวก้ออ้อมแล้ว)

ร้านค้าส่วนใหญ่ในตลาดช่วยกันตั้งโต๊ะพร้อมหน้าพร้อมตาทั้งครอบครัว หม่อมสาวสามชุกหลายคนจะไปเรียนและทำงานที่กรุงเทพฯ กลับมาบ้านในวันนี้ “จะต้องไปฉลองที่อื่นทำไม ในเมื่อบ้านพ่อแม่มีงานฉลองที่สนุกแบบนี้” —พี่รัตน์ สาวสามชุกที่ไปเรียนปริญญาโทที่กรุงเทพฯ บอกกับฉัน นักท่องเที่ยวเดินเต็มทั่วทั้ง ๖ ซอย แต่ของกินก็ไม่มีขาด เพราะคนสามชุกซึ่งเป็นฝ่ายตั้งรับเตรียมตัวมาอย่างดี ผู้มาบุกต้องเป็นฝ่ายล่าถอยเสียเองเพราะอ้อมจนจุก

งานอร่อยดีที่สามชุกในวันนี้ก็คัก มีชีวิตชีวา โดยไม่ต้องมีตัวโรงของงานฉลองอย่าง “เหล้า” เพราะสามชุกเลือกที่จะชुरสอาหารที่อร่อย “ทุกชอย” อย่างที่เจ้าตัวอ้วนบ๊อมว่า และชู้อัยาคัยที่น่ารักของคนสามชุกให้เป็นพระเอกของงานอย่างแท้จริง

จุดหมายที่ปลายทาง

มีอะไรบางอย่างดึงดูดฉันให้มาที่ร้านขายโปสการ์ดร้านนี้ “Art Soul Studio and Me” อวลกลิ่นอายคล้ายปาย คล้ายข้าวสาร กลิ่นอายที่บอกว่า หากคุณเป็นนักเดินทางหรืออยากเป็นนักเดินทาง ที่นี้เหมาะสำหรับเป็นจุดแวะพัก....

“เมล็ดพันธุ์ไม่จำเป็นต้องหยั่งรากในดิน มันอาจจะถูกโปรยที่ไหนก็ได้ บางทีก็อาจลอยไปตามลม ไม่จำเป็นต้องอยู่ใต้อัน แลแล้วแต่สถานการณ์จะพาไป...”

พี่เอ เจ้าของร้านขายโปสการ์ด เป็นนักเดินทางที่มีความฝันและมีเรื่องราวมาแลกเปลี่ยนมากมาย เธอเคยทำงานเป็นอาสาสมัครและรับจ้างถ่ายภาพมาหลายที่ ตั้งแต่วัยเรียน ในเป็ของนักเดินทางรายนี้จะเต็มไปด้วยโปสการ์ดฝีมือตัวเอง และหนังสือเกี่ยวกับการเดินทางอยู่เสมอ

หลังจากเดินทางมานาน สองปีทีแล้ว พี่เอก็ได้พบกับหุ้นส่วนชีวิตและหุ้นส่วนความฝันที่สามชุก และร่วมกันสร้างร้านโปสการ์ดตามที่เคยฝันไว้ได้สำเร็จ เจ้าตัวหีบโปสการ์ดมาภาพถ่ายชาวตาที่ขายอยู่ในร้านใบหนึ่งขึ้นมา เป็นภาพที่ถ่ายในสามชุก “อาม่ากับก๋ง ในรูปนี้เขาอยู่ด้วยกันเกือบร้อยปีแล้ว เขาอยู่กันมานานมาก แล้วไม่รู้ลึกเนื้อกัน มันไม่ใช่ความรักของหนุ่มสาว แต่เป็นรักที่ดูแลกัน บางทีเอ่ถามว่าอาม่าไปไหน อาม่าก็จะบอกว่า ไปกินข้าวกับน้องชายบ้าง ไปกินข้าวกับที่บ้านบ้าง ชุมชนที่นี้จะเหมือนเป็นญาติกัน บ้านใกล้เรือนเคียงรู้จักกัน มาครั้งแรกเอ่เอาภาพถ่ายจากที่นั่นไปที่บ้าน ดูแล้วก็รู้สึกดี คนที่เขาอยู่ตั้งแต่รุ่นปู่ รุ่นย่าทุกวันนี้เขายังดูแลกันอยู่ เราก็อยากจะมีความรู้สึกแบบนั้นบ้าง”

สามชุกได้กลายเป็นบ้านของนักเดินทางคนหนึ่ง “จงแสวงหา แล้วจะค้นพบ”—ใครคนหนึ่งว่าไว้ มีคนมากมายเคยฝันอยากเดินทางไกล มีคนไม่น้อยที่ฝันแล้วตัดใจหรือเลือกเดินทางไปยังอ้อมใจด้วยแอลกอฮอล์แทน ทันทีที่ฤทธิ์สุราจางหาย ก็พบว่าสองเท้ายังอยู่ที่เดิม

จากลานวัดสู่ลานเบียร์

คืนนี้เพื่อนใหม่ชวนฉันไปเที่ยวงานวัดฉลองส่งท้ายปีด้วยกัน มัคทายกอธิบาสรรพคุณของวัดตุ้มมงคลที่วัดแจกว่าพิเศษอย่างนั้นอย่างนี้ ส่วนอดีตเพื่อนใหม่ของฉันและน้องๆ ที่มาช่วยรณรงค์โครงการสามชุกตลาดปลอดเหล้า ก็ช่วยโฆษณาสรรพคุณของวัดตุ้มมงคลนี้เหมือนกันว่า “กำไลเงินยวงลงยันต์คร่ำบ ไม่ลอก ไม่ดำ จำนำไม่ได้ ตกน้ำจม ไม่ม่งมหาย”

คำคั้นนี้ หัวอุโบสถสว่างไสวราวกับสว่างสวรรค์ ที่ผ้าปาลอยฟ้า ธนบัตรทุกสีถูกติดไว้เป็นสายยาวจากพื้นจดยอดอุโบสถ แสงครีธาของผู้คนคงจะมากทีเดียว งานเปิดทองฝังลูกนิมิตเฉลิมฉลองอุโบสถที่เพิ่งสร้างใหม่ ถึงมีผู้คนมาคับคั่ง และบริจาคเงินกันสะพรั่งขนาดนี้

“ตามองตา สายตาก็จ้องมองกัน” เสียงลำตัดบ้าง เสียงร่ำวงบ้าง เสียงดนตรีไทยบ้าง-- ดังมาจากเวทีการแสดงของเด็กๆ ไม่ได้ขาด เวทีเล็กก็มีหนึ่งทะเลสูง คนมาปิดทองลูกนิมิตกันคับคั่ง ร้านรวงประดับหลอดนีออนสีสดใสเรียงรายตั้งแต่ปากทางเข้าวัดไปจนถึงตัวอุโบสถ

จากคำบอกเล่าของ คุณพงษ์วิน ชัยวิรัตน์ นายกเทศมนตรี ซึ่งรับตำแหน่งประธานคณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกอีกตำแหน่ง บอกไว้ว่า งานสมโภชน์อุโบสถใหม่ ปิดทองฝังลูกนิมิตที่วัดวิมลโกศารามกับงานอวยงดีที่สามชุกฯ ที่จัดในตลาดมีแนวทางที่เหมือนกัน คือปลอดภัยอย่างสิ้นเชิง ซึ่งไม่น่าแปลกใจ เพราะเมื่อฉันมีโอกาสได้สนทนากับเจ้าอาวาสวัดสามชุกวิมลโกศาราม ท่านก็ได้กล่าวไว้ว่า

“ชีวิตที่เราปกติๆ ยังผิตยังพลาดเดินยังหล่ม พอไปเพิ่มแอลกอฮอล์เข้ามามันขาดสติ สติหลุดความรู้ตัวก็ไม่มี การขับเคลื่อนร่างกายของเราก็ไม่พร้อม”

นับเป็นโชคร้ายของสิ่งสุราที่ศาสนสถาน ซึ่งเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนสามชุกกับคณะทำงานขับเคลื่อนตลาดมีความคิดไปในทิศทางเดียวกัน แต่เชื่อว่าสิ่งสุราจะโชคร้ายจนไม่มีทางออก เพราะคืนนี้ ไม่ไกลจากงานฉลองในวัดนั้น พื้นที่ของเอกชนได้เนรมิตความรื่นเริงมากมายขึ้นในพื้นที่นี้ —ปราสาทในเทพนิยายเปาลมขนาดใหญ่สำหรับเด็กน้อย สวนสนุกเร่ระดับโพละลานตา เพียบพร้อมทั้งม้าหมุน ชิงช้าสวรรค์ รถไฟเหาะรางเล็ก และร้านสำหรับเลี้ยงโชคแลกตุ๊กตา คาราแวนเครื่องเล่นและร้านค้าเหล่านี้ดูคล้ายนักเดินทางแก่ๆ ที่ผ่านร้อนหนาวมามาก หุดโทรมไม่น้อยแต่ยังร่าเริง ดนตรีจากลานรถบัมพ์และลานเบียร์แข่งกันส่งเสียงเร้าใจให้คึกคัก ที่ลานรถบัมพ์ ใต้ไฟหลากสีที่หมุนตัวตามจังหวะกระชั้น นักเต้นวัยกระเตาะที่ร้อขึ้นรถรอบต่อไปเคลื่อนไหวตามดนตรีอย่างสนุกสนานเหวี่ยง แต่สุดเหวี่ยงอย่างไรก็พัวล้อมล้อมของมืออาชีพบนเวทีในลานเบียร์ไม่ได้ วินาทีนี้ ดูคล้ายโคโยตี้สาว จะสะกดทุกสายตาในลานเบียร์ให้หยุดอยู่ที่เธอได้สำเร็จ — แอลกอฮอล์ เสียงเพลง ความสวยและความสาว เวทมนตร์ของงานฉลองถูกจำกัดให้มีอยู่แค่ในกรุงเทพฯ เสียที่ไหนกัน?

สวัสดีปีใหม่

หลังจากที่เที่ยวอย่างเพลิดเพลินในงานวัด ฉันก็ตัดสินใจไม่กลับโรงแรมทันที แต่มานั่งคุยเล่นกับเพื่อนใหม่ที่บ้านของป้าแห้ว รองคณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกคนหนึ่ง ไม่น่าเชื่อว่าหลังจากอยู่ในร้านที่กรุ่นกลิ่นความผืนหอมหวาน ได้อยู่ท่ามกลางผู้คนที่ยิ้มเอิบ สดชื่น ผ่องใสในงานบุญ น้องๆ ที่เป็นลูกหลานคนสามชุกก็เข้ามาบอกข่าวร้ายหน้าตาตื่นว่า “รถชนคนตายที่สี่แยกนะพี่ ไปดูกันไหม” เพื่อนใหม่ของฉันไม่ไป แต่ตะโกนบอกน้องคนหนึ่งอย่างรู้งาน “ฝากพี่น้าไปด้วย” ฉันกระโดดขึ้นมอเตอร์ไซด์ของน้องไปที่เกิดเหตุ กลางสี่แยก ผู้คนมากมายมาดูเหตุการณ์ มีเจ้าหน้าที่ตำรวจ รถพยาบาล รถของมูลนิธิร่วมกตัญญูอยู่ที่นี่ นี่เป็นครั้งแรกที่ฉันได้เห็นคนตาย -- เล็กหนอเล็กชีวิตคนเรา บางครั้งดูเหมือนซบซ้อน มีการตัดสินใจออกย้อน ทะนงตน ฝ่าแสงทหา ไม่พอใจอะไรง่าย ๆ บางครั้งก็ไม่ต่างจากหมู เห็ด เบ็ด ไก่ คือตายได้ง่ายๆ... เลือดชั้นสีแดงเข้มไหลรินออกจากร่างกายของชายวัยรุ่นที่ดูเหมือนหลับไป ปีใหม่ มาไม่ถึงเขา ไม่มีวันใหม่ ไม่มีแม่กระทั่งลมหายใจสำหรับเวลาปัจจุบันนี้

จากคำบอกเล่าของชายเจ้าของรถกระบะที่ขายวัยรุ่นขับมาชน เล่าว่า คี้นี้ ขณะที่เขากำลังขับรถมาตามปกติ มอเตอร์ไซค์ก็แล่นมาจากทางข้างหลังด้วยความเร็วสูง ก่อนจะชนกับกระจกมองข้างของรถ พลิกคว่ำ หมุนคว้าง และตายในที่สุด ส่วนตำรวจบอกว่าทั้งคนขับและคนซ้อนเป็นคนจากอำเภอข้างเคียงและดื่มเหล้ามาด้วยกันทั้งคู่

อีกไม่กี่นาทีจะขึ้นปีใหม่แล้ว

รองเท้าข้างละสี่

“อ้าว ใครใส่รองเท้าสองข้างสีไม่เหมือนกันมาจับสลากรับรางวัลได้เลยครับ” เสียงของนายกเทศมนตรีและประธานคณะกรรมการตลาด คุณพงษ์วิน ชัยวิรัตน์ กล่าวชวนนักท่องเที่ยว นี่เป็นมุขสดๆ ที่เขาคิดขึ้นมา เพื่อคืนกำไรให้ลูกค้าที่เดินผ่านไปมาหน้าลานโพธิ์

ตอนนี้ฉันอยู่ที่ลานโพธิ์ ลานที่เป็นหัวใจของคนสามชุก ลานที่คนสามชุกจะมานั่งประชุมพร้อมหน้าเมื่อคิดทำกิจการงานสำคัญ ลานที่ใช้ต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างเป็นทางการ ลานที่มีเวทีเล็กๆ ใต้ร่มโพธิ์ให้เด็กๆ ได้แสดงออก เสียงดนตรีไทยที่ไพเราะ ไม่เคยขาดหายจากลานนี้...

“เมื่อก่อนสามชุกเป็นเมืองท่า ใครจะขึ้นรถลงเรือไปเหนือล่องใต้ก็มาขึ้นบกตรงนี้ ตอนหลังพอถนนตัดผ่าน แม่น้ำก็ไม่มีประโยชน์ คนก็ย้ายออกบ้าง ร้านค้าขายของไม่ได้เลย จังหวัดเคยให้คนมาเช็คว่าวันๆมีคนมาซื้อกี่คน ผมบอกเขาว่าไม่ต้องมาเช็ค เดี่ยวจะบอกให้ว่ามีใครมาบ้าง”

คุณพงษ์วินกล่าวถึงสามชุกครั้งยังชบเซา วันนี้สามชุกไม่เงียบเหงาอีกแล้ว ชื่อลุงป้าหน้าอาในท้องถิ่นกลายเป็นชื่อที่โด่งดังติดปากไกลเกินขอบเขตเมืองสุพรรณ -- ข้าวหอมใบตองแปะซัง ซาละเปาแม่ระเบียบ กาละแมโบราณแจ้จรวง ข้าวหอมใบบัวร้านหรั่งศรีโรจน์ กาแฟเสี้ยจี้ ทองม้วนโบราณป้าแปด ขนมไข่ลูกเขี่ยเอ็ง บะหมี่เจ๊กอ้าว น้ำพริกแม่มกิมลั้ง บ๊ะจ่างเจ๊แต้ว เผือกหิมะนายรุ่ง เบ็ดย่างเจ๊ดี ฯลฯ นักท่องเที่ยวจะมาจากไหนก็ตามต่างก็มองหา ป้า แปะ เสี้ย เจ๊ ที่ไม่เคยเห็นหน้าเหล่านี้ เพราะเสียงเล่าลือถึงความอร่อยของอาหารที่บอกกันปากต่อปาก เครื่องเล่นสังกะสี กลองดนตรี ตะเกียงโบราณ งานไม้แกะสลัก ปลาหมึกแดดเดียว ของขวัญของฝากมีให้เห็นทั่วทุกมุมของตลาด บ้านขุนนางจินารักษ์ เรือนไม้เก่าแก่สามชั้นได้รับการบูรณะให้เป็นพิพิธภัณฑ์ที่งดงาม มีมัคคุเทศก์น้อยผู้รู้จักถิ่นของตนดี คอยพานักท่องเที่ยวขึ้นชม ร้านถ้ายูนิโบราณ ไม่ต้องเปลี่ยนกิจการไปอวดรูปดิจิทัลอย่างหลายร้านในเมืองกรุง เพราะความโบราณ คือเหตุผลที่นักท่องเที่ยวดันดันมาที่นี่

“ตอนที่เราร่วมโครงการก็ประชุมกันบ่อย จะทำยังไง จะคิดยังไงก็ช่วยกัน อย่างชื่อสามชุก ตลาด ๑๐๐ ปี กว่าเราจะตั้งได้ ก็ประชุมกัน ก็ไล่ชื่อกัน ใช้การมีส่วนร่วม บางคนว่าตั้งยาวเกินก็ตัดออก บางคนก็บอกให้เอา ๑๐๘ ปี ๑๑๐ ปี ก็บอกไม่เอา เอาแค่ ๑๐๐ เดียว แม้กระทั่งเลขไทย เลขฝรั่ง ตัวหนังสือเนี่ยยังถกกัน คิดหลายมุมมันก็ดีนะ”

สามชุกเคยผ่านช่วงเวลาทั้งรุ่งเรืองและชบเซา เคยเงียบเหงา ร้างผู้คน และในปี ๒๕๕๓ กรมชนารักษ์ยังมีโครงการที่จะรื้อตลาดสามชุก เพื่อปรับปรุงสร้างเป็นอาคารพาณิชย์รูปแบบใหม่ แต่ชาวตลาดก็ร่วมแรงรวมใจกันสืบค้นประวัติศาสตร์ อนุรักษ์สถาปัตยกรรมเรือนแถวไม้ฉลุลายขนมปังขิงที่ยังเหลืออยู่ และ

นำวัฒนธรรมดั้งเดิมของตลาดริมน้ำในอดีต มาเสริมสร้างคุณค่าให้กับตลาด จนพลิกฟื้นชีวิตให้กับตลาด
ขึ้นมาได้อีกครั้ง

ไม่เพียงแต่การนำยุคการค้าที่รุ่งเรืองกลับมา หลายๆ สิ่งที่ชาวตลาดตั้งใจจะทำประสบความสำเร็จ
เพราะการมีส่วนร่วมคิดร่วมทำของคนในชุมชน ไม่เว้นแม้แต่ความตั้งใจให้พื้นที่ตลาดเป็นบ้านที่ปลอดภัย
สำหรับลูกหลานที่จะเติบโตขึ้นมาในวันข้างหน้า...

“ที่สามชุกจะพยายามรณรงค์เป็นตลาดปลอดบุหรี่ วัดที่สามชุกปลอดเหล้ามานานแล้ว ก่อน
กฎหมายจะออกอีก เราไม่ปรับเงินจากคนที่ไม่ให้ความร่วมมือ เราไม่มีกติกา ไม่มีกฎหมายบังคับ เราพยายาม
ช่วยกัน ในชุมชนใครเป็นญาติพี่น้องใครช่วยกันเตือน บางคนก็เลิกได้ก็มี หยุดได้ก็หลายราย โดยเฉพาะบุหรี
มีให้เห็นหลายคน เลิกเลย ถ้าใครสูบใครดื่มก็คอยแยกกัน คอยกัน”

และในปี ๒๕๕๐ ก็ได้มีเจ๊หทัยใหญ่ซื้อหนึ่งมาทำหทัยรวมมือร่วมใจของคนสามชุก จะเป็น
อย่างไร หากงานอ้อยดีที่สามชุก งานเทศกาลฉลองส่งท้ายปีที่เรียกเม็ดเงินสู่ตลาดได้ปีละเป็นจำนวนมาก จะ
ปราศจากแอลกอฮอล์?

“ปกติเราใช้เต็นท์เบียร์ ให้มาสนับสนุนดนตรีการแสดง ก็เลยมาติดกลับ มีอาจารย์ที่จุฬาฯ มานั่งคุย
กัน บอกทดลองจัดไม่เอาเหล้าได้ไหมล่ะ ผมก็ว่าทำหทัยดีก็เลยลองยกเลิกเหล้า ก็เลยปลอดเหล้ามาได้ ๒ ปี
นี่เป็นเรื่องที่ทำหทัย ปกติเรามีเหล้ามีเบียร์มาเป็นสปอนเซอร์มีมาตลอด ทำใหม่ๆ ก็กลัวว่าจะไม่มีคนมาเที่ยวมา
ซื้อของ กลัวมากๆ แต่ก็เป็นไงเป็นกัน

แล้วอาจารย์ก็ช่วยคิดขึ้นมาว่าทำอย่างไรให้มีคนมาเยอะๆ บอกแน่จริงเลี้ยงทั้งตลาดสิมันจะได้ทำ
หทัย ก็เลยจัดเทศกาลกินฟรีที่สามชุก เราจัดแบบชาวบ้าน มีการแสดงของเด็กแต่ละซอย และให้กินฟรีได้ทั้ง
ตลาด ตอนแรกไม่เชื่อว่าจะทำได้ เพราะไม่รู้ชาวบ้านจะร่วมมือหรือเปล่า เราก็เลยเรียกประชุมชาวบ้าน
ทั้งหมดเลยว่าจะทำอย่างไร จะเลี้ยงฟรีไหวไหม ใครจะช่วยบ้าง ที่นี้ปรากฏว่าเป็นร้อยๆ เลยทุกคนสนับสนุน
หมด ก็เอานะเลี้ยงก็เลี้ยงกัน”

เมื่อไม่มีเหล้าและการแสดงเร้าใจ สามชุก จึงใช้ต้นทุนที่มี คือความร่วมมือของคนในชุมชน เปิดรับ
ความร่วมมือจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) จัดงานในรูปแบบที่ไม่เคยปรากฏที่
ไหนมาก่อน นั่นคืองานบุฟเฟต์ที่ใหญ่ที่สุดในโลก

“เราใช้การมีส่วนร่วม โดยนั่งประชุมกัน ตอนตัดสินใจว่าจะใช้ สสส. หรือเบียร์สิงห์ เบียร์ช้างเป็น
สปอนเซอร์จัดงานอ้อยดีที่สามชุกก็มานั่งถกกัน ก็สู้ก็คุยกัน คำว่านโยบาย มันใช้ไม่ได้ผลหรอก มันอยู่ที่ว่า
เราคุยกันได้หรือเปล่า

“ผลออกมาแม่ค้าขายของได้ดีกว่าอีก เพราะคนมาทานอาหาร คนไม่ได้มานั่งกินเหล้า ดีใจที่พวก
เราสามารถยืนด้วยลำแข้งของตัวเองได้ และเกิดความร่วมมือร่วมใจกันมหาศาล ถ้าเทียบกับชุมชนอื่นเราก็ถือว่า
ไม่ธรรมดา อย่างวันที่ ๓๑ งานเลี้ยงปกติแล้วยกนอกจากมีนายทุนมาเลี้ยงมาทำอะไรถึงจะทำได้ แต่นี่มัน
เกิดจากภายในของชุมชน นี่คือการภาคภูมิใจของคนสามชุก” นายกเทศมนตรีและประธานคณะกรรมการ
ตลาดเล่าอย่างภาคภูมิใจ

หลังจากของบประมาณสนับสนุนจาก สสส. ในปีแรก ปีรุ่งขึ้น สามชุกก็มีต้นทุนมากพอจะจัดงาน ปลอดแอลกอฮอล์ด้วยตนเอง “งานอ้อยดีที่สามชุก กินฟรีทั้งตลาด ปราศจากแอลกอฮอล์” กลายเป็นงาน ฉลองส่งท้ายปีที่ใครๆ กล่าวขวัญถึง และได้รับการบรรจุในแผนการท่องเที่ยว ของจังหวัดสุพรรณบุรี และ ของใครหลายๆ คน จนในงานอ้อยดีในปีนี้ มีนักท่องเที่ยวมาเยือนคับคั่งขนาดที่คุณพงษ์วินบอกว่า “ตั้งแต่เกิดมา ไม่เคยเห็นตลาดคนเยอะเท่านี้มาก่อน”

“กว่าจะได้ขนาดนี้ต้องต่อสู้ต่อฝ่าฟัน เราต้องอาศัยความกล้าที่จะทำ อาศัยความกล้าที่จะมีการ เปลี่ยนแปลง เพราะปกติคนไทยไม่ค่อยชอบการเปลี่ยนแปลง ทำอย่างไรก็ทำอย่างนั้น แต่ผมว่ามันถึงเวลา แล้วที่พวกเราจะลุกขึ้นมากล้าเปลี่ยนแปลง

“ลดแลกแจกแถม ชาวสามชุกช่วยกันนะครับ วันนี้คนสงขลามาทัวร์สามชุกเยอะนะครับ อ้าวใครอยู่ ภาคเหนือขอบัตรประชาชนหน่อยครับเอาบัตรประชาชนมาจับสลากรับของรางวัลได้เลยครับ” นักท่องเที่ยว ที่เดินผ่านลานโพธิ์ พอได้ยินเสียงของคุณพงษ์วินแล้วก็จะแวะ บางคนก็ยื่นเกรอว่าเมื่อไหร่คุณพงษ์วินจะ ประกาศคุณสมบัติที่ตรงกับคุณสมบัติของตน และไม่ว่าจะประกาศหาผู้โชคดีที่มีคุณสมบัติแบบไหน --คนที่ ใส่เสื้อสีแดง คนที่มาจากยะลา คนอุดรฯ คนผมหยิก คนใส่เสื้อกั๊ก ฯลฯ ก็จะมีคนมาแสดงตัวรับรางวัล เสมอ

และอาจเป็นเพราะคุณพงษ์วินกล้าเปลี่ยนแปลงและคิดแตกต่าง จึงได้ประกาศหาคนใส่รองเท้าสอง ข้างสีไม่เหมือนกันมารับรางวัล

แล้วก็มีคนใส่รองเท้าข้างละสีมารับรางวัลไปจริงๆ

ตัวตนคนสามชุก

“คนพื้นถิ่นของเราเป็นกะเหรี่ยง ลาว ละว้า และคนไทย ต่อมาก็มียุคนจีนจากโพ้นทะเลเข้ามา ผสมผสานลงหลักปักฐาน เพราะเมื่อต้นกรุงรัตนโกสินทร์มีกวาดต้อนคนอพยพผู้คนเข้ามา เพราะฉะนั้นคน บ้านเราก็จะมีทั้งคนพื้นเมือง อย่างกะเหรี่ยง ละว้า คนลาว แล้วก็คนไทยอยู่ก่อนแล้ว พอมีคนจีนเข้ามาอยู่ สมัยรัชกาลที่ ๕ เป็นต้นมาก็เลยผสมผสานกัน เพราะฉะนั้นก็อยู่กันกลมกลืน อาชีพก็ต่างกัน คนไทย เพาะปลูก คนลาวก็ทำเพาะปลูก แต่ทำที่ราบลุ่มริมแม่น้ำ แล้วกะเหรี่ยง ลาว ละว้าก็จะทำของป่า ทำพวกไร่ ฝ้าย ไร่อะไรต่างๆ ก็จะเป็นพวกสินค้าเกษตรกรรมในที่สูงแล้วก็จะบรรทุกเกวียนมาขายแลกเปลี่ยนกัน มันก็ เลยกกลมกลืน อยู่ด้วยกันได้ทั้งชนเผ่าพื้นเมือง คนไทย คนจีน เพราะฉะนั้นคนสามชุกก็จะดูแล เอื้ออาทรกัน ดี”

ป้าแห้ว หรืออาจารย์กฤตยา เสริมสุข หนึ่งในคณะกรรมการตลาดสามชุก ช่วยให้ภาพตัวตนคน สามชุกในมุมมองหนึ่ง แต่ก็เป็นเพียงตัวตนคนสามชุกทางด้านเชื้อชาติเท่านั้น ส่วนตัวตนด้านที่ทำให้สามชุก เข้มแข็งจริงๆนั่นคือนิสัยใจคอ

“จุดแข็งของสามชุกเกิดจากการที่คนสามชุก เป็นตัวของตัวเองสูง แล้วเรื่องความร่วมมือในการ ทำงาน ถ้าเขาพอใจ เขาพร้อมที่จะทำงานตรงนี้เลย แล้วเขาก็ช่วยกันดี คนสามชุกไม่ชอบให้มีใครมาบังคับ ถ้า

เขาคิดเองทำเองแล้วจะช่วยกันทำ แต่ถ้ามีใครมาสั่งจะเกิดปฏิกิริยาต่อต้าน นี่คือคุณลักษณะพิเศษ แล้วชุมชนของเรา ตั้งแต่ป่าแห้วเล็กๆ โรงเรียนประถมศึกษา มัธยมศึกษาที่เกิดจากชุมชน ชุมชนช่วยกันก่อร่างสร้างตัวก่อน แล้วจึงจะของบประมาณในส่วนที่ไม่ไหวจากรัฐ เพราะฉะนั้นชุมชนเราจึงเข้มแข็งมาตั้งแต่อดีต นี่เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ชุมชนให้ความร่วมมือ มีการร่วมสร้างร่วมคิดมาตั้งแต่อดีตแล้ว และสืบสานกันมาจนถึงปัจจุบัน”

... ไม่รวยก็ช่วยออกแรง มีมากก็แบ่งให้สังคมบ้างซี สร้างความดีให้เกิดมีคุณูปการ แต่ละคนพึ่งพากันได้ ใช้อินเทอร์เน็ตเป็นลูกหลาน มีโอกาสร่วมใจมาประสาน หนึ่งเดียวเท่านั้นจับมือกันเพื่อบ้านเรา ... เสียงเพลงจากลานโพธิ์แว่วมา คุณยายหลายคนนั่งอยู่ในร้านของตัวเอง ไม่ได้นั่งอย่างเงียบเหงา แต่นั่งทำงาน นั่งอย่างมีที่ทาง มีความสำคัญ ทุกๆ คนในสามชุกมีความสำคัญ หลายร้านมีอาแม่ มีคุณยายเป็นเจ้าของสูตรอาหารรสเด็ด ขณะเดียวกัน คนที่คอยดูแล จัดแจงเปิด hi5 ให้ตลาด จะเป็นใครไปไม่ได้ นอกเสียจากเด็กๆ

“เวลามีปัญหาเราก็มารุยกัน ว่าเราอยากได้อะไร อยากทำอะไร เราตกลงกันว่าทะเลาะกันในที่ประชุมนะ แต่ออกมาต้องไม่โกรธกัน มติในที่ประชุมต้องสำคัญ ห้ามมาบ่นกันข้างนอกว่าไม่ทำแล้ว เสนอแล้วไม่ได้ มีอะไรต้องพูดให้หมดในที่ประชุม เราจะทำเหมือนสภาเล็กๆ แต่ว่าเป็นสภาที่อิสระ ไม่มีประธานสภา พงษ์วินทำหน้าที่เป็นประธานของเราจริง แต่ทุกคนมีสิทธิ์และเสียงเท่าเทียมกัน โดยแต่ละคนไม่รู้หรือว่านี่คือประชาธิปไตย เพราะทุกคนค่อนข้างจะเป็นเผด็จการในครอบครัว แต่พอมาทำงานตรงนี้ เราต้องหลอมรวมกัน มติในที่ประชุมสำคัญที่สุด ผู้นำก็ต้องฟังเราด้วย” ป้าแห้วกล่าว

กรุงโรมไม่ได้สร้างเสร็จในวันเดียว ความสำเร็จของตลาดสามชุกก็เช่นกัน

ด้วยการรณรงค์การเป็นตลาดปลอดเหล้า ปลอดบุหรี่อย่างเข้มแข็ง ลานเบียร์ถาวร เลยกลายเป็นสิ่งแปลกตาสำหรับที่นี่ ลานเบียร์แห่งนี้เพิ่งเปิดได้ไม่นาน อยู่บนชั้นสองของคอฟฟี่ช็อปในบริเวณเดียวกับโรงแรมที่ฉันทัก

ติกแล้ว คินนี่ ฉันไปหากาแฟดื่มที่คอฟฟี่ช็อป พี่ฝน สาวสวยเจ้าของโรงแรม ดูน่ารักและมีชีวิตชีวา ลงมือชงกาแฟให้ฉันอย่างตั้งใจ

“ลานเบียร์เปิดมานานหรือยังคะ?”

“เปิดมาสองเดือนแล้วค่ะ ก็ดูตลาดก่อน ถ้าเวิร์คก็เปิดต่อ สามชุกเงียบ อยากให้ทำอะไรให้วัยรุ่น รู้สึกว่าน่ากลับบ้านบ้าง”

มีอคค่าตอน ๔ ทุ่ม รสชาติอร่อยหอมหวาน และฉันก็รู้สึกดีใจในอัธยาศัยที่น่ารักของเจ้าของโรงแรม พี่ฝนเรียนจบมาทางด้านเภสัชฯ แต่ตัดสินใจกลับมาสานต่อกิจการโรงแรมของที่บ้าน... จริงๆแล้วไม่ใช่แค่สานต่อ แต่ยังปรับปรุงให้ทันสมัย น่ารัก และราคาไม่สูงนัก

“สนใจ breakfast มั้ยคะ พงษ์นี้มี breakfast นะคะชุดละ ๑๒๐ ค่ะ เป็น breakfast ชุดใหญ่มีครบทุกอย่าง” เจ้าของโรงแรมเชิญชวน

“เดี๋ยวดูก่อนนะคะ” ฉันตอบ

สามชุก ความสุขนอกขวดแก้ว

“แม่ครัวผู้แสนดี ผู้มีน้ำใจ แม่ครัวผู้น่ารักทุกคน ขอให้บุญกุศลที่แม่ทำในชาตินี้ ส่งผลให้แม่งดงาม ผุดผาด ร่ารวย โภคทรัพย์ทั้งในชาตินี้แลหน้าเถิด” เสียงของมัคทายกจากวัดวิมลโลการามแว่วผ่านเข้ามาให้ คนที่ยังซุกตัวอยู่ในที่นอนอ่อนนุ่มได้ยิน หน้าต่างห้องพักของฉันเปิดออกสู่ด้านวัดวิมลโลการาม จึงได้ยินเสียง จากเครื่องเสียงวัดทั้งวันทั้งคืน ฉันคิดในใจ “มัคทายกปากหวานอย่างนี้ แม่ครัวคงทำกันตายไปเลย” คน สุปรรณฯ ช่างเจ้าบทเจ้ากลอน มีศิลปะวาที ไม่เสียทีที่เป็นจังหวัดให้กำเนิดศิลปินตัวจริงอย่าง ไวพจน์ เพชร สุพรรณฯ แม่ขวัญจิตต์ ศรีประจันต์ หรือพุ่มพวง ดวงจันทร์ ถ้ามัคทายกสำนวนไม่เพราะพริ้งคมคายและ เซาวณีไวไม่พอ เห็นจะไม่ผ่านมาตรฐานมัคทายกเมืองสุพรรณไปได้

สิ่งที่ฉันนึกถึงต่อมาคืออาหารเช้าแบบอเมริกัน —ขนมปังปิ้งชุ่มเนย เบคอนทอดกรอบกรุ่น ไข่ดาว สดๆ คาวๆ หอมฟุ้งอย่างที่เพลงของพุ่มพวงว่าไว้ แต่เสียงชวนของเจ้จุก แม่คำหมูแดดเดียว เมื่อวานนี้ก็ยังคงอยู่ในหู “ถ้าหิวข้าวไปที่วัดนะลูก โรงทานที่วัดท่าของเลี้ยงเยอะเยอะเลย กินฟรีกัน ๘ วัน ๘ คืน”

แล้วฉันก็ไปที่วัดวิมลโลการาม... เสียงมัคทายกเจ้อเจ้อ เหมือนจะเอื่อยอะไรก็เป็นกลอนไปทั้งนั้น หม้อใบใหญ่ชวดแววาวบรรจุอาหารเต็มตั้งเรียงรายอยู่บนโต๊ะในโรงทาน แกงบอน แกงไก่มะเขือ แกงส้มที่ เต็มไปด้วยผัก แกงจืดผักใส่หมูสามชั้นกับซี่โครงอ่อนและเห็ดหอม ไข่พะโล้ มาม่าผัดใส่ไข่และกะหล่ำปลี น้ำพริกมะม่วง น้ำพริกมะขามสด เครื่องเคียงน้ำพริกอย่าง ถั่วฝักยาวลวก มะเขือพวง มะเขือเปาะลวก แดงกวาสด บรรจุอยู่ในกะละมังสังกะสีขนาดใหญ่ ขนมหวานหลากหลาย ละครมุดคว้านแกะสลักอย่างดี ขนุนสีไม่ เหลืองจัดแต่หวาน... ขนมครกทำกันสดๆหยุดใส่เตาและรอกินกันตรงนั้น แม่คำขนมครกเล่าให้ฟังว่าปกติ ขายอยู่แถวๆ ตลาด แต่วันนี้ยกมาทำบุญ

เสียง ต่า หั้น ลับ ซอย ดังออกมาจากโรงครัวไม่ขาดสาย เสียงโซลคน้ำพริกของคุณยายดังรัวแรงดี จนวัยรุ่นมาเห็นอาจต้องอาย เส้นลอดช่องที่ยังไม่ได้ลวกน้ำร้อน ผักนักร้อยก็โลวางพึงฝารอเปลี่ยนเป็นอาหาร อร่อยๆ จากฝีมือแม่ครัวเอกแต่ละบ้านที่มารวมตัวกันอย่างอุ่หนาผาคั่ง ในกระทะใหญ่ใบหนึ่งแกงป่าเนื้อลั๊บ ส่งกลิ่นหอมเตะจมูก หลังจากรวนเนื้อจนสุก แม่ครัวก็ใส่มะเขือหั่นเป็นชิ้นเล็กๆ หน่อไม้สดหั่นบางๆ ลงไป ผัดในน้ำแกงขลุกขลิกอย่างชำนาญ

ไม่ไกลกันนัก อาแปะสองคนช่วยกันแยกเส้นมะหมี่ใส่สีเหลืองนวลที่โรยแป้งไว้ออกจากกัน เด็กน้อย ช่วยงานง่ายๆ คือหั่นไข่ต้มเป็นสองซีกเตรียมไว้ใส่ในถ้วยจับญวน ด้านนอกโรงครัว ไกลก็อกน้ำ มีบ่อซีเมนต์ สามบ่อใส่น้ำเต็ม หลายคนช่วยกันล้างจาน ล้างผัก ล้างปลา ปลาช่อนสดๆ หลายสิบตัวทำให้น้ำล้างปลาในชาม ลังกะสีเปลี่ยนเป็นสีแดงทั้งยังคาวคุ้ง แต่คนที่ล้างก็ล้างด้วยรอยยิ้มเต็มหน้า ที่ศาลาเล็กๆ ใกล้โรงครัว คน ที่มีฝีมือทางการจัดดอกไม้ล่อมวงรอบใบเตยและดอกดาวเรืองหลายถุงใหญ่ช่วยกันจัดดอกไม้เตรียมประดับ อุโบสถให้สวยงาม

“พี่มาช่วยงาน ๘ วันแล้ว อาหารไม่มีขาด วัดนี้โบสถ์สองชั้นใครก็อยากมาเห็นอยากมาดูอาหาร เยอะเยอะมาเลี้ยงกันเพียบ ทำกันจนเหงื่อไหลเข้าตา ที่เดินไปเดินมาเนี่ยถ้านับดูเลยกรุงเทพฯ ไปแล้ว”หญิง

สาวร่างใหญ่ อายุราว ๓๐ แต่งตัวสวยเนียบ ใบหน้าตลกแต่งด้วยเครื่องสำอางเต็มที่ ริมฝีปากเคลือบลิปสติกสีแดงสวยงามราวกับไม่ได้ช่วยงานมา ๘ วันเลยให้ฉันฟัง การทำงานในงานบุญแบบนี้ ไม่ใช่วาระการทำงานที่ทำงานหนักหลังเที่ยงอย่างเดียวแต่ต้องทำงานอย่างสวยสดขึ้นด้วย

ยิ่งสายคนก็ยิ่งหลังไหลมาที่วัดกันมากขึ้น จากตอนเช้าที่มีเฉพาะคนรุ่นปู่ รุ่นพ่อ รุ่นแม่ พอสายๆ ก็เต็มไปด้วยผู้คนทุกเพศทุกวัย คนเฒ่าคนแก่ไม่ต้องห่วง ดูเหมือนผู้อาวุโสทั้งอำเภอจะมารวมกันอยู่ที่นี้ เด็กน้อยผิวดำคล้ำทำทางยังไม่ตื่นตี หอบน้ำดื่มไปให้พ่อแม่ดื่มไม่เต็มมือ ก่อนจะป็นิ่งกินรวมกับพ่อแม่และยายรวม ๕ คน เด็กผู้ชายเล็กๆ อีกคน กำลังอ้าปากรอให้แม่ป้อนอาหารให้ ส่วนตัวเองนั่งกระดิกเท้าไปมา นี่คงเป็นวันที่สนุกอีกวันหนึ่งสำหรับเด็กน้อย เด็กหญิงตัวเล็กๆ คนหนึ่งช่วยแม่หอบหัวถุงใส่ขนมเค้กเข้าโรงครัวไป ด้านหลังโบสถ์ หลานสาววัยรุ่นประคองคุณยายที่แต่งตัวสวยมากเข้ามา คุณยายสวมเสื้อผ้าไหมแขนยาวสีน้ำเงินเข้ม หมวกใบสีขาว ผ้าซิ่นสีเหลืองขมิ้น ที่ข้อมือปาณะ เด็กผู้ชายร่างป้อมช่วยตักน้ำแข็งปั่นใส่แก้วพลาสติกของคุณยายคนหนึ่งที่กระย่องกระแย่งเต็มที่ “ขอบใจจ้า” คุณยายบอกอย่างเอ็นดู แล้วเลือกน้ำปาณะที่มีทั้งน้ำใบเตย น้ำเก๊กฮวย น้ำมะตูม น้ำมะขาม น้ำกระเจี๊ยบ น้ำลำไย และโอเลี้ยง สารพัดให้เลือกสรร เด็กสาววัยรุ่นในชุดนักเรียนก็เดินมาหาอะไรกินกับเพื่อนก่อนจะไปช่วยงานในวัดต่อไป

ลุงอีกคนอุ้มหลานตัวเล็กมีแวตาดำขึ้นตึ๊งกับงาน เด็กน้อยมองดูความอลหม่านตรงหน้า เป็นความอลหม่านที่เจือด้วยกลิ่นอายของความสุข ความสัมพันธ์ที่แนบแน่นของคนในชุมชน ทุกคนช่วยกันหยิบจับงาน ไม่มีใครสักคนที่มีอว่าง ปีใหม่ปีนี้ชาวสามชุกไม่ได้หทัยใจทั้งข้ามปีไปเฉยๆ แต่มีทั้งงานบุญ มีเทศกาลงานฉลอง มีพิธีกรรม มีกิจกรรมหลายอย่างให้เลือกลงแรงลงใจได้ตามใจชอบ ผู้หลักผู้ใหญ่ในชุมชนยังคงให้ความอบอุ่นกับคนรุ่นต่อไป ทุกคนมีสีสัน สดใส และราวกับมีแสงสว่างในตัวเอง นี่คือสังคมของคนมีรากรากที่จะคอยยึดเหนี่ยวลำต้นไว้ ยามที่เผชิญกับลมพายุฝน

ฉันนึกถึงการดื่มเหล้าของคนในสังคมเมือง ผลลัพธ์ที่สูงสุดของการดื่มเหล้าคืออะไร —ดับทุกข์เพื่อนที่เข้าใจ ความสนุก บทสนทนาที่ออกรส ฉันได้เห็นทุกสิ่งทุกอย่างที่ว่ามา สำหรับคนสามชุก มีความสุขมากมายเต็มไปหมด ที่อยู่นอกขวดแก้ว

กองทัพดอกไม้

เหมือนเมืองทุกเมืองที่กำลังพัฒนา พร้อมๆ กับการพัฒนา หลายสิ่งเปลี่ยนแปลง สามชุกไม่ได้เป็นสาวสวยเรียบๆ เงียบๆ อย่างก่อนเก่า แต่ตกอยู่ในสายตา ถูกจับจ้อง ก้าวต่อไปของสามชุก จึงต้องระมัดระวัง

แต่สามชุกก็มีทหารเสือที่คอยปกป้องสาวงามผู้นี้ไว้ ไม่ใช่ชายฉกรรจ์ที่ไหน แต่คือ...เด็ก

ที่สามชุก เราจะเห็นเด็กอยู่ทุกที่

เด็กๆ เล่นดนตรีไทยที่ลานโพธิ์

เด็กๆ ทำการแสดงให้ความบันเทิงผู้คนในงานวัด

เด็กๆ มัคคุเทศก์น้อย คอยพานักท่องเที่ยวชมตลาด

เด็กๆ เดินรณรงค์งดเหล้า งดบุหรี่

คืนนี้ฉันมาเที่ยวงานวัดอีกครั้ง และได้เห็นไหวพริบปฏิภาณของเด็กสามชุกกันสดๆ หลังเวทีการแสดง คณะนักแสดงตัวน้อยเปลี่ยนชุดเตรียมรำชุดต่อไปยังไม่เสร็จ ทั้งๆ ที่มีคิวขึ้นเวทีเป็นลำดับต่อไป เด็กน้อยนางรำคนหนึ่งจึงมุดไปเกาะไม้กระดานใต้เวทีให้เด็กน้อยหัวหน้างดมนตร์ไทยหันไปมองดู และกระซิบบอกเป็นนัยว่าช่วยประวิงเวลาต่อไปอีกหน่อย เด็กน้อยหัวหน้างดมนตร์ไทยก็กระซิบกระซาบบอกเพื่อนร่วมวง จากนั้น เพลงเรือนมยุรา และสร้อยแสงแดง ก็ดังขึ้น ยืดเวลาให้นางรำชุดราวรีนเริงเถลิงศกได้เตรียมตัว ฉันอดตั้งกับการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าของเด็กๆ ไม่ได้ เด็กๆ แก้ปัญหาตัวเอง ช่วยเหลือกันได้ และ “เป็นงาน” มาก

“เด็กไม่ใช่ไก่ที่พอให้ข้าวแล้วก็ปล่อยอยู่ในเล้า เราต้องเติมพื้นฐานในใจให้เขา เราเติมความรัก ความเห็นใจ ความเข้าใจลงไปในตัวเด็ก ผู้ใหญ่ไม่จำเป็นต้องอยู่กับเด็ก แต่ผู้ใหญ่ให้เท่าที่ให้ได้ ถ้าเราทำงานแล้วเราเรียกเด็กมารวมมาช่วยทำ ทำอะไรก็ได้ แล้วพอเด็กมาทำงานกับเรา เราให้เกียรติเขาเป็นผู้ใหญ่ตัวเล็ก พุดกับเขาเพราะๆ อย่าเรียกแบบที่ชาวบ้านเรียกว่า จิกหัวใช้ เด็กพวกนี้น่ะตายคำหวานทั้งนั้นแหละ ให้เขาได้เห็นความสำคัญของตัวเอง เมื่อใดก็ตามที่เขาเห็นความสำคัญของตัวเอง ได้เห็นว่าตัวเองเป็นคนสำคัญ เด็กจะระวัง จะรักษาภาพลักษณ์และภูมิใจ ไม่กล้าทำอะไรผิด” ป้าแห้ว คณะกรรมการตลาดที่ได้ใจเด็กๆ กล่าวถึงวิธีเปลี่ยนเด็กธรรมดาให้กลายเป็นกำลังสำคัญของชุมชน

“การรณรงค์ดเหล้า งดบุหรี่ เราก็ได้แนวร่วมจากเด็กๆ เด็กๆ จะถือที่ดับบุหรี่ แต่งเสื้อคอกระเช้า นุ่งโจงกระเบน บุหรี่ในมือท่านดับเถอะคะ เราก็จะให้คอนเซ็ปท์ที่ให้เค้าคิด ว่าเขาจะบอกกับผู้ใหญ่ยังไง ให้เขาคิดเองแล้วเราก็েলাให้บ้าง เขาก็บอกว่า ช่วงที่เรารณรงค์สามวันตรงนั้น เราได้คนที่สูบบุหรี่มาเจ็ดคน แต่มีคนหนึ่งบอกไม่ได้สูบ แอบเอาไว้ข้างหลัง เขาบอกไม่ได้สูบ นี่ไง ไม่ได้สูบ เด็กก็จะไม่เข้าซื้ออะไรคะ อ้อ แล้วก็มียุคนึง ปีที่สอง เด็กไม่เจอคนอื่นสูบเลย แต่ก็เจอคนหนึ่งคิบบุหรี่อยู่ เด็กก็ไปเชิญออก ผู้ใหญ่คนนั้นก็บอกว่า ‘เรื่องของคุณ’ ไม่รู้ว่่านักท่องเที่ยวหรือคนชาวบ้าน เด็กก็ถามว่า ‘ป้าแห้วๆ เค้าบอกว่าเรื่องของคุณแล้วหนูจะทำยังไงคะ’ ก็บอกว่า ‘หนูก็ไม่ต้องทำอะไร หนูก็บอกเค้าว่าขอบคุณคะ’ เด็กก็บอกว่าสวัสดิ์ดีคะ ขอขอบคุณคะ แล้วก็เดินไป เพราะหนูกลัวเขา เด็กๆ ก็ช่วยกันดี”

กล้าๆ กลัวๆ แต่เด็กสามชุกก็รณรงค์ดเหล้า งดบุหรี่ติดต่อกันมาได้หลายปีแล้ว

“ที่จริงกลุ่มคณะกรรมการพัฒนาตลาดมีคนเดิมเหล้าบ้างคนสองคน มีคนสูบบุหรี่อยู่สองคน เราก็จะชวนกันมาตลอด ที่นี้พอเราทำงานกับ สสส. บิ๊บบ่มันก็เข้าทาง พอ สสส. มีโปสเตอร์มาให้ มัคคุเทศก์เขาจะขอเอาไปติดตามบ้าน เจ้าของบ้านก็ชอบใจ บอกขอแผ่นใหญ่ๆ เราก็รณรงค์ไป เรื่องเหล่านี้ ตั้งแต่งานอร่อยดีที่สามชุก เราก็ขอว่ามันเป็นกิจกรรมของเด็กๆ ของเยาวชน เพราะฉะนั้น เราจะไม่มีสุรา ปีแรกที่เราทำมีเบียร์สิงห์เป็นเจ้าภาพประกวดร้องเพลง ต่อมาปีที่ ๒ ปีที่ ๓ เราก็ไม่ใช่แล้ว เราขอรณรงค์โดยให้มัคคุเทศก์น้อยช่วยกันออกกระจายข่าว เชิญชวน ‘เพื่อสุขภาพของท่าน เราจะไม่มีดื่มนะคะ’ งานปีใหม่เป็นงานรีนเริง เราอยากให้เป็นงานที่มีความสุขของครอบครัว ปีแรกที่จัดงานปลอดเหล้าเราต้องเอา สห.มาคุมเลย แต่ปีที่สองไม่ต้องใช้ สห. เราใช้เด็กๆ รณรงค์ ใครถือเหล้า ก็ห้ามเข้า ก็เตือน ให้เด็กๆ ช่วยรณรงค์กัน เด็กๆ ก็เอาอยู่”

หนุ่มสุพรรณเสียงเหนือ

ตัวฉันเกิดมาเป็นหนุ่มสุพรรณฯ

ทำนาตากแดดทั้งวัน

จนตัวฉันนั้นมันดำปี๋ดึบ

สำเนียงภาษา... ฟังดูก็เขยลีนดี

เพื่อนฝูงล้อกันป็นปี ว่าพี่ก็หมาอ้องก็หมา

ช่างหัวปะไรจะล้อยังไงไม่เห็นสำคัญ

สำเนียงมันเหนืออย่างงั้น

แต่หัวใจฉันมันเหนือเมื่อไร...

คำนี้ แชมป์ร้องเพลงนี้กับเพื่อนอีกสองสามคนคนบนเวทีการแสดง ฉันเคยได้ยินเพลงหนุ่มสุพรรณฯ มาก่อน แต่ไม่เคยฟังแล้วรู้สึกว่ามีใครร้องแล้วเข้าถึงอารมณ์เพลงได้เท่าครั้งนี้ อาจเป็นเพราะคนที่ร้องอยู่นั้นเป็นหนุ่มสุพรรณฯ จริงๆ และยังเป็นหนุ่มน้อยวัยนักศึกษา เสียงตัดพ้อต่อว่านั่นจึงดูซื่อ เหนือแท้จริงใจ แชมป์ เป็นมัดคุเทศก์น้อยรุ่นแรกๆ และเป็นหนึ่งในเด็กๆที่เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงในการทำกิจกรรมของตลาดสามชุกอย่างขยันขันแข็ง กลางวันช่วยงานตลาด กลางคืนช่วยงานวัด แชมป์คล่องแคล่ว ภู่าน เข้ากับคนได้ทุกวัย ฉันเห็นแชมป์ทำงานราวกับเตรียมลมสมัค สส.ในสมัยหน้า (แน่นอนว่าแชมป์ไม่ได้คิดจะสมัครและจริงๆแล้ว สส.บางคนยังทำงานน้อยกว่านี้)

“ในตลาดเรามีการประชุมพ่อค้าแม่ค้าทุกเดือนครับ ช่วงเย็น หลังจากขายเสร็จแล้วก็มา ช่วงจัดงานต่างๆ ก็จะช่วยพ่อค้าแม่ค้าเข้ามาพูดคุยกัน ในงานนี้เราจะมီးอะไรบ้าง เราจะทำอะไรบ้าง แล้วก็แบ่งงาน อย่างคนนี้ค่อนข้างรู้จักคนในตลาด เขาจะแบ่งในเรื่องของการเปิดร้านค้า รับสมัครว่าร้านค้านี้มีกี่ร้าน มีกี่บูธ ก็จัดมา แล้วคนไหนที่พอจะออกกำลังก็จะจัดสถานที่ อย่างแชมป์อย่างคิวกิจจัดการเรื่องของการดูแลเวที การแสดงจัดคิวน้องๆ เป็นพิธีกร บางอย่างที่ได้ๆ อย่างเราเสนอได้ เราก็บอกเสนอ มัดคุเทศก์น้อยเคยคิดทำสลากธราพาโซล ตอนนั้นได้เงินมา 2 หมื่นกว่า เงินที่ได้มาก็เอามาให้น้องๆมัดคุเทศก์ ทำค่ายอบรมมัดคุเทศก์รุ่นต่อไป เหมือนกับเงินตั้งทุน

“กิจกรรมหลายๆ อย่างผ่านไปได้ด้วยดี ก็ด้วยเด็กๆ ครับ อย่างกิจกรรมรณรงค์ก็จะใช้เด็กๆ อย่างงานมหกรรมอาหารอร่อยดี ก็จะใช้เด็ก เราให้เด็กในชุมชนมาร่วมกันแสดงบนเวที เหมือนกับการดึงดูคนในชุมชนเพื่อเข้ามามีส่วนร่วม พอลูกบ้านนี้มาหนึ่งคน ก็ต้องพา พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ญาติพี่น้องก็ต้องมาให้กำลังใจลูกหลาน”

การรณรงค์นั้นได้ผลมากเพียงไหน? ป้ายประกาศที่ติดไปทั่วชุมชนว่า No Alcohol นั้นส่งผลอย่างไร? การที่หาซื้อเหล้าในตัวตลาด ๑๐๐ ปีได้ยากนั้นระคายต่อความมุ่งมั่นของคอสูราหรือไม่? ฉันสงสัยและลองถามจากแชมป์

“ก็ช่วยได้เยอะครับ เมื่อก่อนคนที่มาเที่ยวจะยังไม่ค่อยมาก มีสูบบุหรี่กันเยอะ บางทีก็ยังซื้อเบียร์ กระจ่างมานั่งดื่มที่ลานโพธิ์เลย พอเริ่มมีการณรงค์ก็เริ่มเปลี่ยนไปเยอะเหมือนกัน แล้วพอช่วงเทศกาล มีการณรงค์ก็ทำให้ลดไปมาก รวมทั้งในตลาดเองก็ไม่มี คณะกรรมการเอง บางท่านก็เลิกได้”

ฉันนึกชื่นชม คำบอกเล่าของแชมป์ที่ว่า “คณะกรรมการบางท่านก็เลิกได้” คณะกรรมการพัฒนา ตลาดท่านนั้นคงรณรงค์กับใครๆ ได้เต็มปาก นี่เองสิ่งที่เรียกว่า “ความจริงใจในการแก้ไข้ปัญหา”

ในฐานะที่แชมป์เป็นนักศุเทศน์น้อยมานานหลายปี ฉันอยากรู้ว่าหนุ่มน้อยผู้นี้มองดูชุมชนของตนเอง ในเวลาอย่างไรบ้าง

“สามชุกเปลี่ยนแปลงเร็วมาก เพราะว่ลือที่วีเข้ามาเยอะ พอลือที่วีเข้ามาเป็นการโปรโมต แล้วคนก็ เริ่มมามากขึ้นๆ เมื่อก่อนคนที่มาสามชุก มาดูสถาปัตยกรรม แต่ตอนนี้นักท่องเที่ยวเหมือนมาเพื่อหาอะไรทาน มากกว่า แต่ไม่ได้มองย้อนกลับไปว่าอดีตของตลาดเป็นอย่างไร คนก็มาขายอาหารกันมาก มันกลายเป็น การตลาด เป็นการค้ำมากขึ้น แชมป์อยากฝากว่า สามชุกยังมีสถาปัตยกรรมโบราณของบ้านไม้ มีภูมิปัญญา ของชาวสามชุกที่สร้างตลาดที่ทำให้ตลาดรุ่งเรือง มีบรรยากาศที่เที่ยวได้ตลอด มีตลาดที่สร้างขนานกับริมน้ำ จุดเล็กๆ ที่ดูเลือนรางเหล่านี้จริงๆ แล้วคือสิ่งที่ยิ่งใหญ่ อยากให้มาดูกันครับ”

เด็กตลาดพูดถึงการตลาด พูดถึงการค้าด้วยความรู้สึกไม่เห็นด้วย หรือแท้จริงแล้ว ตลาดในความหมายของแชมป์ มีความหมายมากกว่าสถานที่ค้าขายแลกเปลี่ยน แต่คือบ้าน ที่ควรมีความสุข มีคุณค่า มีความน่าภาคภูมิใจ ไหลเวียนให้มากกว่าเม็ดเงิน

ผู้มาเยือนที่จากไป

เด็กมากแล้ว แต่ฉันรู้สึกเหมือนเป็นหน้าที่ที่ต้องออกไปสำรวจว่า อีกฟากฝั่งหนึ่งของงานวัดนั้นเป็น อย่่างไรบ้าง ฉันตัดสินใจเดินไปลานเบียร์คนเดียว แล้วได้พบว่าลานเบียร์ได้จากไปแล้ว ก่อนกำหนด เมื่อได้ ถามจากคนขายบัตรของสวนสนุกเร่ที่ยังอยู่จึงได้รู้ว่า เมื่อคืนนี้ เกิดเหตุทะเลาะวิวาทจนข้าวของในลานเบียร์ เสียหาย และเจ้าของลานเบียร์ที่มาจากนอกอำเภอก็ป่นว่าไม่คุ้มทุน

เก้าอี้กองสุ่มระเกะระกะ ลานเบียร์เหลือเพียงเศษซากของสิ่งที่เคยเนรมิตไว้ บรรยากาศคืนนี้ดูแผ่ว เห่ง สิ่งเข้ามาแล้วจากไปสร้างอะไรให้ที่นี่? จะมีใครผิดหวังบ้างหรือเปล่าหนอ ที่ผู้มาเยือนม้วนเลือกลับไป เร็วอย่างนี้ ขณะที่ฉันคิดเพลินๆ สายตาก็หันไปเห็นเบียร์กระจ่างหนึ่งอยู่ในมือของชายร่างสูงที่คอยคุม เครื่องยนต์ของชิงช้าสวรรค์ ภาพต่อมาทำให้ฉันต้องหรีตามองดูอย่างไม่เชื่อสายตา ชายคนนั้นดื่มเบียร์จน หมด แล้วยื่นกระป๋องเบียร์ต่อให้เด็กชายตัวน้อย --บางทีทั้งสองอาจจะเป็นพ่อลูกกัน สองมือเล็กๆ ประคอง กระจ่างเบียร์ และเขย่าเข้าปาก เด็กน้อยคงได้ลิ้มรสเบียร์ไปไม่กี่หยด ฉันสงสัยว่าทำไมเด็กน้อยถึงยิ้มเป็น ชอบใจนักทั้งที่มันไม่ได้อร่อยอย่างไอศกรีมหรือน้ำหวาน หรือเป็นเพราะว่าเบียร์กระจ่างนั้นมาจากมือของพ่อ หรือเพราะเบียร์กระจ่างนั้นเหมือนของเล่นชิ้นหนึ่งที่อยู่ใกล้มือ....

ปลากะป๋องตราเพชร

มาเที่ยวสุพรรณฯ อย่าลืมบ้านฉันกันนะน้องพี่... เสียงเพลงจากลานโพธิ์ดังไปทั่ว
เช้าวันนี้ ฉันจะจากสามชุกไปแล้ว ผ่านพันเทศกาลมาหลายวันแล้ว กองทัพนักท่องเที่ยวล่าถอยไปแล้ว เช้านี้
ฉันเห็นสามชุกได้กระจ่างชัดยิ่งขึ้น ...สามชุกแท้จริงแล้วเรียบง่าย พ่อค้าแม่ค้าพร้อมจะหยิบยื่นน้ำใจไมตรีและ
เล่าขานเรื่องราวของตลาดแห่งนี้ ฉันนึกถึงคำพูดของคุณพงษ์วินที่ว่า “หากอยากเห็นตลาดสามชุกที่แท้จริงให้
มาวันธรรมดา” อย่างน้อยพอคนซาบง ฉันก็เจอปลากะป๋องตราเพชรที่ฉันอยากกินตั้งอยู่ในร้านขายของชำใน
ตลาด ทั้งที่ผ่านมาก่อนหน้านั้น ฉันมาเดินตลาดทุกวัน แต่ไม่พบเลย

อาจเป็นเพราะผู้คนมากมายบดบังปลากะป๋องกระป๋องนั้นเอาไว้ ผู้คนมากมายบังคับปลายๆ ให้ฉัน
ต้องเดินไปข้างหน้า ไม่มีเวลาพินิจถึงสิ่งของมากมายในร้านโชห่วย ไม่มีเวลาชื่นชมบ้านติดลูกไม้ ชายคาขนม
ปังขิงที่แชมป์ภูมิใจได้แต่เสพอาหาร เสพทัศนียภาพเพียงผ่านๆแล้วจากไป...

ผู้คนที่มากเกินไปพรางความจริงของสามชุกเอาไว้ ไม่ต่างจากในร้านเหล้า ที่มีแสงสีอาบร้าน หลอก
ตาให้ร้านดูกว้างและสวยกว่าในความเป็นจริง ไม่ต่างจากเสียงดนตรีและดีกรีในแอลกอฮอล์ที่ร่วมมือหลอก
ใจ ว่าความกังวล ความทุกข์ ความเหงา ได้หลีกหนีไปไกลแล้ว...

ฉันดีใจที่ได้พบปลากะป๋องของฉัน และดีใจที่ได้พบกับความสุขนอกขวดแก้ว.... ที่นี่